

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મહાદેવ સાહની અને અન્ય

વિરુદ્ધ

બિહાર રાજ્ય

ઓગસ્ટ ૧૩, ૨૦૦૨

[ન્યાયમૂર્તિઓ ઉમેશ સી. બેનર્જી અને વાય. કે. સભરવાલ]

દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦-કલમો ૩૦૨/૧૪૮, ૧૪૭, ૧૪૮ અને ૩૦૪ ભાગ II/૧૪૮- હત્યા-કલમ ૩૦૨/૧૪૮, ૧૪૭ અને ૧૪૮ હેઠળ દોષિત-હાઇકોર્ટ દ્વારા બહાલ- જુદી જુદી વ્યક્તિઓ દ્વારા જૂદા જુદા હથિયારો વડે હુમલો- તબીબી પુરાવાઓએ હુમલા માટે વપરાયેલા હથિયારો અંગે ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું-દોષસિદ્ધિને કલમ ૩૦૪ ભાગ II/૧૪૮ માં ફેરવવાની દલીલ- ઠરાવવામાં આવ્યું કે દોષસિદ્ધિ બદલવા માટે કોઈ તથ્યાત્મક આધાર નથી- ફરિયાદ પક્ષ કલમ ૩૦૨/૧૪૮ હેઠળના આરોપો સ્થાપિત કરવામાં સફળ રહ્યો.

પ્રેક્ટિસ અને પ્રક્રિયા-પુરાવાનું મૂલ્યાંકન-સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા
હસ્તક્ષેપ-જોકે સામાન્ય રીતે પરવાનગી નથી પરંતુ ન્યાયની નિષ્ફળતા અથવા
વિકૃતિના કિસ્સામાં હસ્તક્ષેપ કરી શકે છે.

ફરિયાદ પક્ષના જણાવ્યા મુજબ અપીલકર્તાઓએ બે વ્યક્તિઓ પર જુદા
જુદા હથિયારોથી હુમલો કર્યો જેના પરિણામે તેમનું મૃત્યુ થયું અને આ હુમલો
સાક્ષી નં. ૨ અને ૪ ની હાજરીમાં કરવામાં આવેલ હતો , અને હુમલાને તબીબી
પુરાવા દ્વારા સમર્થન મળ્યું હતું.

ટ્રાયલ કોર્ટે અવલોકન કર્યું કે ડોક્ટરના પુરાવાએ એ દર્શાવ્યું નથી કે કઈ
ઈજાઓ સામાન્ય સંજોગોમાં મૃત્યુ નિપજાવવા માટે સ્વતંત્ર રીતે પૂરતી હતી અને
એવા પુરાવા હતા કે જેનાથી એ તારણ નીકળે કે તમામ આરોપીઓ સ્વતંત્ર રીતે
હત્યા માટે દોષિત હતા. આમ આરોપીઓને કલમ ૩૦૨/૧૪૯ આઈપીસી હેઠળ
દોષિત ઠેરવી સજા ફટકારવામાં આવી હતી. કોર્ટે આગળ ચાર આરોપીઓને કલમ
૧૪૮ હેઠળ અને બાકીના આરોપીઓને કલમ ૧૪૭ આઈપીસી હેઠળ દોષિત
ઠેરવી સજા કરી હતી. હાઈકોર્ટે દોષસિદ્ધિ અને સજાની પુષ્ટિ કરી હતી.

આ કોર્ટમાં અપીલમાં અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે તેમને કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં અને તેમનો ગુનો કલમ ૩૦૪ ભાગ II/૧૪૯ હેઠળ આવશે કારણ કે ફરિયાદ પક્ષ એ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે કે આરોપીઓમાંથી કોણે જીવલેણ ઘા કર્યો હતો જેના પરિણામે મૃતકનું મૃત્યુ થયું હતું.

અપીલોને ફગાવી દેતા, કોર્ટે એવું

ઠરાવ્યું કે : ૧.૧. પ્રસ્તુત કેસમાં કલમ ૩૦૨ ને બદલે કલમ ૩૦૪ ભાગ II માનવા માટે કોઈ તથ્યાત્મક આધાર નથી અને પુરાવાના મૂલ્યાંકન દ્વારા એક નિશ્ચિત તારણ અસ્તિત્વમાં છે કે ફરિયાદ પક્ષ કલમ ૩૦૨ સાથે કલમ ૧૪૯ વાંચતા આઈપીસી હેઠળના આરોપો સ્થાપિત કરવામાં સફળ રહ્યો છે અને તદનુસાર તમામ આરોપીઓને યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા, અને તે ઉપરાંત ત્રણ આરોપીઓને કલમ ૧૪૮ આઈપીસી હેઠળ જ્યારે અન્ય આરોપીઓને કલમ ૧૪૭ આઈપીસી હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.
[૫૧૦-ઈ, એફ. જી]

રામકિશન અને અન્ય વિ. રાજસ્થાન રાજ્ય, ૭ એસસીસી ૫૧૮,
ચુકાદાથી અલગ દ્વિષ્ટકોણ લીધો.

૧.૨. હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલ પેઢિંગ હતી તે દરમિયાન અપીલકર્તા નં. ૨ અને ૬ ના અવસાન થયા હોવાથી, અને આ કોર્ટ સમક્ષ અપીલ પેઢિંગ હતી ત્યારે અપીલકર્તા નં. ૯ ના અવસાન થયા હોવાથી, તેમની સામેની અપીલ રદ થાય છે. [૫૧૧-બી, સી]

૨. એ નોંધવું જરૂરી છે કે સામાન્ય સંજોગોમાં સર્વોચ્ચ અદાલત પુરાવાઓનું પુનઃ મૂલ્યાંકન કે વધુ તપાસ કરતી નથી. પરંતુ આ કોઈ અપરિવર્તિત નિયમ કે અનિવાર્ય પ્રથા નથી-ન્યાયના વહીવટમાં લવચીકતા એ આપણી ન્યાય વિતરણ વ્યવસ્થાની ઓળખ છે. પરિસ્થિતિની જરૂરિયાત એ ભારતીય ન્યાયશાસ્ત્ર પ્રણાલીનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત છે અને અભિગમ ન્યાય-લક્ષી હોવાથી ન્યાયનું હિત આ કોર્ટને પ્રસંગોચિત કાર્ય કરવા પ્રેરશે અને તેથી પુરાવાનું મૂલ્યાંકન ન કરવાનો અપરિવર્તિત નિયમ ઊભો થશે નહીં-ન્યાયની નિષ્ફળતા અથવા વિકૃતિ સર્વોચ્ચ અદાલતને પણ આ બાબતમાં ઊંડા ઉતરવા પ્રેરશે કારણ કે તકનીકીતા ન્યાયના માર્ગ કરતાં વધી જવી જોઈએ નહીં.

[૫૦૩-એચ; ૫૦૪-એ, બી]

ફોજદારી અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: ફોજદારી અપીલ નં. ૫૭૪-
૫૭૫/૨૦૦૨.

પટના હાઈકોર્ટના કી. અ. (ડી. બી.) નં. ૭૪/૧૯૮૭ સાથે કી. અ.
(ડી. પી.) નં. ૬૨/૮૭ માં તારીખ ૨૨.૨.૧૯૯૯ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તાઓ માટે કે.બી. સિંહા, આર.આર. દુબે, સુરજીત કે. સિંહ અને
એસ.બી. ઉપાધ્યાય.

સામાવાળા માટે બી.બી. સિંહ વતી સાકેત સિંહ.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ બેનરજી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

એ નોંધવું સામાન્ય છે કે સામાન્ય સંજોગોમાં સર્વોચ્ચ અદાલત રેકૉર્ડ
પરના પુરાવાઓનું પુનઃ મૂલ્યાંકન કે વધુ તપાસ કરતી નથી. અમે, જોકે, અહીં
ઉમેરવા માંગીએ છીએ કે આ કોઈ અપરિવર્તિત નિયમ કે અનિવાર્ય પ્રથા નથી –
ન્યાયના વહીવટમાં લવચીકતા એ આપણી ન્યાય વિતરણ વ્યવસ્થાની ઓળખ

છે. પરિસ્થિતિની જરૂરિયાત એ ભારતીય ન્યાયશાસ્ત્ર પ્રણાલીનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત છે અને અભિગમ ન્યાય-લક્ષી હોવાથી ન્યાયનું હિત આ કોર્ટને પ્રસંગોચિત કાર્ય કરવા પ્રેરશે અને તેથી પુરાવાનું મૂલ્યાંકન ન કરવાનો અપરિવર્તિત નિયમ ઊભો થશે નહીં – ન્યાયની નિષ્ફળતા અથવા વિકૃતિ સર્વોચ્ચ અદાલતને પણ આ બાબતમાં ઊંડા ઉતરવા પ્રેરશે કારણ કે તકનીકીતા ન્યાયના માર્ગ કરતાં વધી જવી જોઈએ નહીં.

સંદર્ભગત તથ્યોમાં જે મુદ્દો નક્કી કરવાનો છે તે એ છે કે શું ખરેખર એવી ન્યાયની નિષ્ફળતા થઈ છે કે જેના કારણે આ કોર્ટના હસ્તક્ષેપની જરૂર છે અને જેવી દલીલ કરવામાં આવી છે તેમ કલમ ૩૦૨ સાથે કલમ ૧૪૮ વાંચતા આઈપીસી ની સજાને કલમ ૩૦૪ ભાગ II વાંચતા કલમ ૧૪૮ આઈપીસી માં બદલવી જોઈએ; આ મુદ્દા માટે નિઃશંકપણે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓની વિગતવાર તપાસ જરૂરી છે પરંતુ ઈજાઓનું સ્વરૂપ, તબીબી પુરાવા અને પ્રત્યક્ષદર્શીઓના અહેવાલ વિચારાધીન બાબતમાં આવી રજુઆતને વધુ વિશ્વસનીયતા આપતા નથી.

ચાલો આપણે આ તબક્કે ટૂંકમાં તથ્યાત્મક પૃષ્ઠભૂમિનો ઉલ્લેખ કરીએ. તથ્યો નીચે મુજબ ફરિયાદ પક્ષનો કેસ જાહેર કરે છે:

૮.૫.૮૪ ના રોજ રાત્રે આશરે ૧૧.૩૦ વાગ્યે ફરિયાદી મુનાર મહતો (ફરિયાદી સાક્ષી નં. ૮) એ સીતામઢી જિલ્લામાં તારિયાણી ચોક પોલીસ સ્ટેશને જઈને એક એફઆઈઆર (આંક ૩) નોંધાવી હતી જેમાં જણાવ્યું હતું કે તે જ દિવસે બપોરે આશરે ૩.૦૦ વાગ્યે તે તેના પિતા ગજર મહતો, કાકા બીતિન મહતો, રામ બિલાસ મહતો (ફરિયાદી સાક્ષી નં. ૪) અને રામ ચંદ્ર મહતો (ફરિયાદી સાક્ષી નં. ૨) સાથે તુર્કી બજાર ગયા હતા. અપીલકર્તાઓ જીયા લાલ સાહ અને ગગનદેવ સાહ પણ તુર્કી બજાર ગયા હતા અને બજારમાં જ્યાં પણ બાતમીદાર અને તેના માણસો ગયા ત્યાં આ બંનેએ થોડે દૂર રહીને તેમના પર નજર રાખી હતી. ખરીદી પછી જ્યારે ફરિયાદી અને તેના માણસો તેમના ઘર તરફ નીકળ્યા, ત્યારે અપીલકર્તાઓ જીયા લાલ સાહ અને ગગનદેવ સાહ તેમની આગળ આવીને જ્યારે ફરિયાદી અને તેના માણસો ગામના પગથિયા પર પહોંચ્યા, જે લાડૌરા મહીનવારા તરફ જતો હતો, કુમ્હરાર ગામમાં આવેલા નંદના સરેહમાં ભરત સિંહના ખેતર પાસે, ત્યારે અચાનક તમામ અપીલકર્તાઓ મકાઈના ખેતરમાંથી આવ્યા અને ફરિયાદીના પિતા પર હુમલો કરવાનું શરૂ કર્યું જે ફરિયાદી અને તેના બાકીના સાથીઓની આગળ જઈ રહ્યા હતા. અપીલકર્તા ગગનદેવ સાહ અને મહાદેવ સાહનીએ તેમના સાથીઓને આદેશ આપ્યો કે ભલે તેમની જમીનો વેચાઈ જાય પણ બધાને મારી નાખો અને આ ઉશ્કેરણી પર અપીલકર્તા રાજેન્દ્ર સાહનીએ ફરિયાદીના પિતા પર લાઠીથી અને અપીલકર્તા

નાગા સાહનીએ દાબિયા (એક ધારદાર હથિયાર) વડે હુમલો કરવાનું શરૂ કર્યું. જ્યારે ફરિયાદીના કાકા બીતિન મહતો પિતાને બચાવવા આવ્યા ત્યારે અપીલકર્તા ગગનદેવ સાહનીએ તેમના પર ગરાસા વડે હુમલો કર્યો અને તે ઈજાઓ પામીને નીચે પડી ગયા. અપીલકર્તા બચ્ચુ સાહનીએ ત્યારબાદ બાતમીદારના પિતા અને કાકા પર 'ફાઠા' (વાંસની લાકડી) થી હુમલો કરવાનું શરૂ કર્યું અને અપીલકર્તા શ્યામ નંદન સાહનીએ ફરિયાદીના કાકા પર ખંજરથી હુમલો કરવાનું શરૂ કર્યું. અપીલકર્તા રાજન સાહની અને બિનોદ સાહનીએ ફરિયાદીના પિતાની ગરદનની બંને બાજુએ લાઠીઓ મૂકીને તેમની લાઠીઓ દબાવી અને બાકીના અપીલકર્તાઓએ ફરિયાદીના પિતા અને કાકા પર લાઠીઓથી આડેધડ હુમલો કરવાનું શરૂ કર્યું અને કહ્યું કે જ્યારે તેઓએ તેમને ઓળખી લીધા છે ત્યારે તેઓ તેમને ખતમ કરી દેશે. ફરિયાદી, રામ ચંદ્ર મહતો (ફરીયાદી સાક્ષી નં. ૨) અને રામ બિલાસ મહતો (ફરીયાદી સાક્ષી નં. ૪) ડરના કારણે થોડે દૂરથી આ ઘટના જોઈ રહ્યા હતા. તે ચાંદની રાત હતી. જ્યારે ફરિયાદીએ બૂમો પાડી ત્યારે ગ્રામજનો મિટન મહતો, ફૂલ શંકર મહતો (તેમાંથી કોઈની તપાસ થઈ નથી), રામ એકબાલ મહતો (ફરીયાદી સાક્ષી નં. ૬) અને મોહન મહતો (ફરીયાદી સાક્ષી નં. ૫) એ જવાબ આપ્યો કે તેઓ આવી રહ્યા છે અને તેમના જવાબો સાંભળીને અપીલકર્તાઓ ભાગી ગયા પરંતુ અપીલકર્તા મુસાફિર સાહની પકડાઈ ગયો અને જે ટોળાએ તેને પકડ્યો હતો તેના દ્વારા તેને

માર મારવામાં આવ્યો હતો. બાતમીદારે જોયું કે તેના પિતા અને કાકાનું મૃત્યુ થયું હતું.

જગદીશ મહતો પર કરવામાં આવેલી ઈજાઓ અને જેમના કારણે અંતે તેમનું મૃત્યુ થયું તે અંગેનો પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટ જે રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ છે તે નીચે મુજબ વંચાય છે:

- (I) ખોપરીના પાછળના ડાબા ભાગમાં $1\frac{1}{4}$ " x $1\frac{1}{3}$ " કદનો ચામડી સુધી ઊંડો ફાટેલો ઘા
- (ii) ખોપરીના પાછળના ડાબા ભાગમાં $1\frac{1}{4}$ " x $1\frac{1}{4}$ " કદનો ચામડી સુધી ઊંડો ફાટેલો ઘા.
- (iii) કપાળની ડાબી બાજુએ $1\frac{1}{2}$ " x $1\frac{1}{4}$ " કદનો ચામડી સુધી ઊંડો કપાયેલો ઘા
- (iv) ડાબા પેરીએટલ રિજનમાં $1\frac{1}{4}$ " x $1\frac{1}{3}$ " કદનો ચામડી સુધી ઊંડો ફાટેલો ઘા.
- (v) ડાબા કાનની પાછળ ડાબા ટેમ્પોરલ રિજનમાં 1" x 1" કદનો ચામડી સુધી ઊંડો કપાયેલો ઘા.

(vi) ડાબા કાનની પાછળ ડાબા ટેમ્પોરલ રિજનમાં ૧ ½" x ¼" કદનો ચામડી સુધી ઊંડો ફાટેલો ઘા.

(vii) ખોપરીના પાછળના ડાબા ભાગમાં ૨" x ½" કદનો ચામડી સુધી ઊંડો ફાટેલો ઘા.

(viii) છાતીની ડાબી બાજુએ પાછળના ભાગમાં ૩ ½" x ¾" કદનું ઉઝરડું (Bruise).

(ix) છાતીની ડાબી બાજુએ પાછળના ભાગમાં ૪ ½" x ૧" કદનું ઉઝરડું.

(x) છાતીની જમણી બાજુએ પાછળના ભાગમાં ૪" x ¾" કદનું ઉઝરડું.

(xi) છાતીની જમણી બાજુએ પાછળના ભાગમાં ૨" x ¾" કદનું ઉઝરડું.

આ ડૉ. બિશ્વનાથ બિજોરિયા છે, જે ફરીયાદી સાક્ષી નં. ૩ તરીકે હાજર થયા હતા અને જગદીશ મહતોનું પોસ્ટમોર્ટમ કર્યું હતું, તેમણે મૃતદેહ પર માત્ર ઉપરોક્ત ઈજાઓ જ શોધી ન હતી પરંતુ સ્પષ્ટપણે નોંધ્યું હતું કે ઈજા નં. (iii) અને (v) ધારદાર હથિયારથી થઈ હતી જે 'છરા' અથવા 'ગરાસા' હોઈ શકે છે અને બાકીની ઈજાઓ સખત બોથડ પદાર્થ દ્વારા થઈ હતી જે લાઠી અથવા 'ફાઠા'

હોઈ શકે છે અને મૃત્યુ થયા પછી આશરે ૩૬ થી ૬૦ કલાક જેટલો સમય વીતી ગયો હતો. તેમણે જણાવ્યું કે રીગોર મોર્ટિસ (મૃતદેહનું અકડાઈ જવું) ગેરહાજર હતું અને મૃત્યુ ઉપરોક્ત ઈજાઓને કારણે આઘાત અને રક્તસ્રાવથી થયું હતું.

ગજર મહતોના કિસ્સામાં, પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટ નીચેની મૃત્યુ પૂર્વેની ઈજાઓ દર્શાવે છે:

- (i) દાઢીની નીચે તરત જ ૨" x 1/4" x 1/4" કદનો કપાયેલો ઘા.
- (ii) દાઢીની જમણી બાજુએ 1 1/2" x 1/3" x 1/4" કદનો ફાટેલો ઘા.
- (iii) મોઢાના જમણા ખૂણાની નીચે મેન્ડીબલ એરિયાની જમણી બાજુએ 1" x 1/4" x 1/4" કદનો ફાટેલો ઘા.
- (iv) મેન્ડીબલ રિજનની જમણી બાજુએ 3/4" x 1/4" x 1/4" કદનો કપાયેલો ઘા.
- (v) મધ્ય પેરીએટલ રિજનમાં 1 1/2" x 1/2" કદનો ચામડી સુધી ઊંડો ફાટેલો ઘા.
- (vi) ઓક્સિપિટલ રિજનમાં 1 1/2" x 1/2" કદનો ચામડી સુધી ઊંડો ફાટેલો ઘા.
- (vii) જમણા હાથની રિંગ ફિંગર અને મધ્યમ આંગળી વચ્ચેની જગ્યાએ 1 1/4" x 1/2" x 1/2" કદનો ફાટેલો ઘા.

- (viii) છાતીની ડાબી બાજુના આગળના નીચેના ભાગમાં ૩ ½" x ¾" કદનું ઉઝરડું.
- (ix) છાતીના નીચેના ભાગમાં અને પેટના ઉપરના ભાગમાં ૪" x ૧" કદનું ઉઝરડું.
- (x) છાતીની જમણી બાજુના આગળના ભાગમાં તરત જ ૧ ¼" x ૧" કદનું ઉઝરડું.
- (xi) જમણી જાંઘની આગળની સપાટી પર ૩" x ¾" કદનું ઉઝરડું.
- (xii) જમણી જાંઘની આગળની સપાટી પર ૨" x ¾" કદનું ઉઝરડું.
- (xiii) ડાબી જાંઘની મેન્ડીબલ સાઈડ પર ૩ ½" x ૧" કદનું ઉઝરડું.
- (xiv) ગરદનની આગળના ભાગમાં ૧ ½" x ½" કદનું ઉઝરડું.

આ તે જ ડોક્ટર છે જેમણે પોસ્ટમોર્ટમ પરીક્ષા કરી હતી અને એવું પણ નોંધ્યું હતું કે ઉપરોક્ત ઈજાઓ પૈકી ઈજા નં. (i) અને (iv) ધારદાર હથિયારથી થઈ હતી જે દાબિયા હોઈ શકે છે અને બાકીની ઈજાઓ સખત બોથડ પદાર્થ દ્વારા થઈ હતી જે લાઠી અને ભાલા હોઈ શકે છે અને મૃત્યુ પછી આશરે ૩૬ થી ૪૬ કલાકનો સમય વીતી ગયો હતો. રીગોર મોર્ટિસ ગેરહાજર હતું અને મૃત્યુ ઉપરોક્ત ઈજાઓને કારણે આઘાત અને રક્તસ્રાવથી થયું હતું.

રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ તબીબી પુરાવા ફરિયાદ પક્ષના કેસને ટેકો આપે છે કે બંને મૃતકોના મૃત્યુ ખંજર, ગરાસા અને દાબિયા જેવા શસ્ત્રો તેમજ લાઠી અને ફાઠાની શ્રેણીમાં આવતા કેટલાક સખત બોથડ પદાર્થો દ્વારા થયેલી ઈજાઓને કારણે થયા હતા.

અપીલકર્તા તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન એડવોકેટે તેમની દલીલોમાં ખૂબ ભારપૂર્વક જણાવેલ છે કે ફરિયાદ પક્ષ એ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે કે આરોપીઓમાંથી કોણે જીવલેણ ઘા કર્યો હતો જેના પરિણામે મૃતકનું મૃત્યુ થયું હતું અને વિદ્વાન સેશન્સ જજની અવલોકનોનો આવી દલીલના સમર્થનમાં સહારો લેવામાં આવ્યો છે, જેનો અમે અત્યારે ઉલ્લેખ કરીશું અને સુવિધા ખાતર, તે નીચે મુજબ છે:

"આ કેસમાં ડોક્ટરના પુરાવા એવું જાહેર કરતા નથી કે પીડિતોના શરીર પર કરવામાં આવેલી ઈજાઓમાંથી કઈ ઈજા સામાન્ય સંજોગોમાં મૃત્યુ નિપજાવવા માટે સ્વતંત્ર રીતે પૂરતી હતી. ઉલટાનું તેમના પુરાવા પ્રતિબિંબિત કરે છે કે પીડિતનું મૃત્યુ ઈજાઓની સામૂહિક અસરોને લીધે આઘાત અને રક્તસ્રાવને કારણે થયું હતું. એવો કોઈ પુરાવો નથી કે તમામ આરોપીઓનો બે પીડિતોની હત્યા કરવાનો સમાન ઈરાદો હતો. રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓ દર્શાવે છે કે ગેરકાયદે મંડળી બનાવનાર ટોળું એ

હકીકતથી વાકેફ હતું કે તેઓ સશસ્ત્ર હતા અને તેના ભયાનક પરિણામો આવી શકે છે. બાબતના આ દષ્ટિકોણથી હું જોઉં છું કે એ નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે કોઈ પુરાવા નથી કે તમામ આરોપીઓ સ્વતંત્ર રીતે હત્યા માટે દોષિત હતા જે કલમ ૩૦૨ આઈપીસી હેઠળ જરૂરી છે કે જેના હેઠળ તમામ આરોપીઓ પર આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે. તેથી મારા મતે, મારા વિદ્વાન પુરોગામી દ્વારા તમામ આરોપીઓ સામે ઘડવામાં આવેલ કલમ ૩૦૨ આઈપીસી હેઠળનો આરોપ રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓ દ્વારા સાબિત થતો નથી કારણ કે અમારી ચર્ચાઓએ દર્શાવ્યું છે. આથી આરોપીઓને કલમ ૩૦૨ આઈપીસી ના સીધા આરોપમાંથી મુક્તિ મળશે.

જોકે, રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓ દર્શાવે છે કે તમામ આરોપીઓનો ઈરાદો તેમના સંબંધિત ઘાતક શસ્ત્રો વડે ઈજાઓ પહોંચાડી ગંભીર નુકસાન પહોંચાડવાનો હતો જે ગંભીર પરિણામો તરફ દોરી શકે છે અને ખંજર, દાબિયા, ગરાસા અને લાઠીઓ જેવા ઘાતક શસ્ત્રો વડે કેટલાક આરોપીઓ દ્વારા ઈજાઓ પહોંચાડવાથી સામૂહિક રીતે ઘટનાસ્થળે જ બે પીડિતોનું મૃત્યુ થયું હતું. સાક્ષીઓ દ્વારા આપવામાં આવેલા પુરાવા કે આરોપી બિનોદ અને રાજને ગજરની ગરદનને બે લાઠીઓ વચ્ચે દબાવીને ગળે ટૂંપો આપીને હત્યા કરી હતી તે ડોક્ટરના પુરાવા દ્વારા પુષ્ટિ પામતી નથી. જો તે ડોક્ટરના પુરાવા દ્વારા સાબિત થયું હોત તો ચોક્કસપણે આ

બંને આરોપીઓનું ભાગ્ય તદ્દન અલગ હોત અને તેઓ કલમ ૩૦૨ આઈપીસી ના સીધા આરોપ હેઠળ દોષિત ઠર્યા હોત. પુરાવા જોતા જણાય છે કે તમામ આરોપીઓ સંયુક્ત રીતે બે પીડિતો પર તૂટી પડ્યા હતા અને કેટલાક આરોપીઓના હાથમાં ઘાતક શસ્ત્રો વડે કરવામાં આવેલા ગંભીર પ્રહારોએ ૨ પીડિતોની હત્યા કરવામાં ફાળો આપ્યો હતો અને હત્યા પીડિતો પરની ઈજાઓની સામૂહિક અસર સમાન કુલ પ્રહારોના પરિણામે થઈ હતી. તેથી પુરાવા પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે કેટલાક આરોપીઓએ પીડિતોના જીવનનો અંત લાવવાના તેમના સામાન્ય ઉદ્દેશ્યને આગળ વધારવા માટે તેમના સંબંધિત હથિયારો સાથે શરૂઆત કરી અને બે પીડિતોની હત્યા કરી. તે મુજબ તેમના કૃત્યો અને પ્રદર્શન અને તમામ કલમ ૩૦૨ આઈપીસી સાથે ૧૪૯ વાંચતા આઈપીસી ના ઉપયોગની ખાતરી આપે છે અને તમામ આરોપીઓ પર કલમ ૩૦૨/૧૪૯ આઈપીસી હેઠળ પણ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે."

ઉપરોક્ત બાબતોના આધારે વિદ્વાન સેશન્સ જજે અપરાધનો ચુકાદો આપ્યો અને તમામ અપીલકર્તાઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ તથા કલમ ૧૪૯ હેઠળ આજીવન કેદની સજા ફટકારી. અપીલકર્તાઓ ગગનદેવ સાહની, શ્યામ નંદન સાહની અને નાગા સાહનીને કલમ ૧૪૮ આઈપીસી હેઠળ વધુમાં ૩ વર્ષની સખત કેદની સજા ફટકારવામાં આવી છે અને બાકીના

અપીલકર્તાઓને કલમ ૧૪૭ આઈપીસી હેઠળ ૨ વર્ષની સખત કેદની સજા ફટકારવામાં આવી છે.

નોંધપાત્ર રીતે, આ દોષસિદ્ધિ અને સજા છે જે હાઈકોર્ટ દ્વારા પુષ્ટિ પામી છે અને તેથી આ કોર્ટ સમક્ષ આ અપીલો દાખલ કરેલ છે.

આ કોર્ટનો રામકિશન અને અન્ય વિ. રાજસ્થાન રાજ્ય [[૧૯૯૭] ૭ એસસીસી ૫૧૮] નો નિર્ણય અપીલકર્તાઓ માટે મુખ્ય આધાર રહ્યો છે જેમાં એ તર્ક આપવામાં આવ્યો છે કે આ કોર્ટે એવા નિષ્કર્ષ પર આવવું જોઈએ કે પ્રશ્નમાં રહેલા કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં ગુનાઓ, જો કોઈ હોય તો, ફક્ત કલમ ૩૦૪ ભાગ II વંચાતા કલમ ૧૪૯ આઈપીસી હેઠળ આવશે અને કલમ ૩૦૨ આઈપીસી હેઠળ નહીં. અમે, જોકે, તેની સાથે અમારી સહમતિ નોંધાવવામાં અસમર્થ છીએ. આ સંદર્ભમાં રામકિશન (સુપ્રા) માં આ કોર્ટના અવલોકનો પ્રાસંગિક હશે. આ કોર્ટે ફકરા ૩ થી ૭ માં નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું:

"૩. ટ્રાયલ કોર્ટે જોયું કે કેસમાં આરોપીઓના બે જૂથો હતા, એક જૂથ કુમ્હાર જાતિનું હતું જ્યારે બીજું ગુજર સમુદાયનું હતું. અપીલકર્તાઓ ગુજર

સમુદાયના છે. ટ્રાયલ કોર્ટે જોયું કે પ્રત્યક્ષદર્શીઓના પુરાવા જેમણે માત્ર અપીલકર્તાઓને જ નહીં પરંતુ કુમ્હાર જાતિના અન્ય પાંચ લોકોને પણ સંડોવ્યા હતા તેમને સંપૂર્ણપણે માની શકાય નહીં અને પરિણામે કુમ્હાર જાતિના પાંચ આરોપીઓને શંકાનો લાભ આપીને તેમને નિર્દોષ જાહેર કર્યા.

૪. ટ્રાયલ કોર્ટે પુરાવાનું વિશ્લેષણ કર્યા પછી અપીલકર્તાઓના કિસ્સામાં અભિપ્રાય આપ્યો કે અપીલકર્તાઓ વતી કોઈ પૂર્વ આયોજન દર્શાવવા માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ પુરાવા નથી. એવું પણ તારણ કાઢવામાં આવ્યું હતું કે ફરિયાદ પક્ષ એ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો હતો કે ૧૦ આરોપીઓમાંથી કોણે ભુરાના મૃત્યુમાં પરિણામેલ જીવલેણ ઘા કર્યો હતો. વિદ્વાન સેશન્સ જજે આગળ અવલોકન કર્યું કે "ભુરાના હત્યારા કોણ છે તે એક રહસ્ય બની રહ્યું છે". આ અવલોકન એ સંદર્ભમાં કરવામાં આવ્યું હતું કે કોણે જીવલેણ ઇજાઓ કરી હતી, ખાસ કરીને જ્યારે ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ અપીલકર્તાઓમાંથી કોઈ પણ લાઠીથી સજ્જ નહોતું અને મૃતકને બોથડ શસ્ત્રની કેટલીક ઇજાઓ થઈ હતી. અમે માનીએ છીએ કે ફરિયાદ પક્ષે ગુનામાં અપીલકર્તાઓની સંડોવણી સ્થાપિત કરી છે પરંતુ પ્રશ્ન તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુનાના સ્વરૂપ વિશે છે.

પ. વાસ્તવિક હુમલા સાથે વ્યવહાર કરતા વિદ્વાન સેશન્સ જજે અવલોકન કર્યું છે:

'જેમ કે ભુરા અને રામકૂલે રંજિતાનો પગ તોડી નાખ્યો હતો અને તેઓ ત્યાંથી લાકડા લાવવા માટે બળદગાડામાં 'ફૂટા ડુંગર' જઈ રહ્યા હતા, ગુજર આરોપીઓએ ગાડાને અવરોધીને તેમના પર હુમલો કરવાનો અને તે પરિસ્થિતિમાં તેમને ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો રાખ્યો હોવો જોઈએ.'

(અમારા દ્વારા તેના પર આધાર રાખેલ છે)

ટ્રાયલ કોર્ટે આગળ અવલોકન કર્યું:

'જેમ કે તમામ પાંચ આરોપીઓ મૃતક ભુરાનું મૃત્યુ નિપજાવવામાં સામેલ હતા અને તમામ પાંચ આરોપીઓ એક જ 'પોલ'માંથી બહાર આવ્યા હતા તે હકીકત અંગે પૂરતા પુરાવા ઉપલબ્ધ નથી, એમ કહી શકાય નહીં કે તેઓએ ઘટના પહેલા મૃતક ભુરાને મારવા માટે ગેરકાયદેસર મંડળી બનાવી હતી. પરંતુ 'મારપીટ' શરૂ થયા પછી તેઓએ (આરોપીઓએ) મૃતક ભુરાને ગંભીર ઈજા પહોંચાડી હતી.'

રિકવરીની વાત છે ત્યાં સુધી ટ્રાયલ કોર્ટ યોગ્ય રીતે તેને માન્યા ન હતા અને અવલોકન કર્યું હતું:

'તેથી મને એ નિષ્કર્ષ પર આવતા કોઈ સંકોચ નથી કે તમામ દસ આરોપીઓની ધરપકડ ૫.૧૧.૧૯૮૧ ના રોજ કરવામાં આવી હતી અને ૨૧.૧૧.૧૯૮૧ ના રોજ તેમની ધરપકડ અંગેના પુરાવા અને ૨૨.૧૧.૧૯૮૧ ના રોજ હથિયારોની રિકવરી અને જાહેરાતના નિવેદનો બધું જ ઉપજાવી કાઢેલું અને ખોટું છે. તપાસ અધિકારીએ ફરિયાદ પક્ષના કેસને મજબૂત કરવાના ઉત્સાહમાં આ રીતે વર્તન કર્યું હોય તેવું લાગે છે.'

૬. જોકે, ઉપરોક્ત તમામ તારણો નોંધવા છતાં ટ્રાયલ કોર્ટ હજુ પણ અપીલકર્તાઓને કલમ ૩૦૨ આઈપીસી અને કલમ ૧૪૮ આઈપીસી હેઠળના ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવ્યા અને હાઈકોર્ટ પણ તેમની દોષસિદ્ધિ અને સજાની પુષ્ટિ કરી. અમારા મતે ગુનાના સ્વરૂપના પ્રશ્ન પર બંને નીચલી અદાલતોનો અભિગમ ક્ષતિપૂર્ણ અને ભૂલભરેલો હતો.

૭. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના તારણોના આધારે જેમ કે ઉપર નોંધ્યું છે તેમ તે એકદમ સ્પષ્ટ છે કે અપીલકર્તાઓનો ઈરાદો મૃતકના બળદગાડાને રોકીને તેને ઈજાઓ પહોંચાડવાનો જ હોઈ શકે અને તેઓએ મૃતકનું મૃત્યુ

નિપજાવવાનો કોઈ સમાન ઇશાદો કે ઉદ્દેશ્ય રાખ્યો ન હતો. તેના બદલે કુહાડી વડે ઈજા પહોંચાડીને એમ કહી શકાય કે અપીલકર્તાઓને ખ્યાલ હોવો જોઈએ કે ઈજાઓ તેના મૃત્યુનું કારણ બની શકે છે પરંતુ તે અપીલકર્તાઓના કેસને ફક્ત કલમ ૩૦૪ ભાગ II આઈપીસી હેઠળ લાવશે અને કલમ ૩૦૨ આઈપીસી હેઠળ નહીં."

કમનસીબે, જોકે, વિચારાધીન બાબતમાં કલમ ૩૦૨ ને બદલે કલમ ૩૦૪ ભાગ II લાવવા માટે કોઈ તથ્યાત્મક ટેકો નથી અને પુરાવાના મૂલ્યાંકન દ્વારા એક નિશ્ચિત તારણ અસ્તિત્વમાં છે કે ફરિયાદ પક્ષ કલમ ૩૦૨ અને કલમ ૧૪૯ આઈપીસી હેઠળના આરોપો સ્થાપિત કરવામાં સફળ રહ્યો છે અને તદનુસાર તમામ આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા અને વધુમાં આરોપીઓ ગગનદેવ સાહની, શ્યામ નંદન સાહની અને નાગા સાહનીને કલમ ૧૪૮ આઈપીસી હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા જ્યારે અન્ય આરોપીઓ રાજેન્દ્ર સાહની, મહાદેવ સાહની, સિયારામ સાહની, રાજન સાહની, રામ બિનોદ સાહની, બચ્ચુ સાહની, મંગલ સાહની, લાલન સાહની, જીયાલાલ સાહ, ગગનદેવ સાહ અને મોસાફિર સાહનીને કલમ ૧૪૭ આઈપીસી હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. હાઈકોર્ટે પ્રથમ અપીલ અદાલત તરીકે પુરાવાની તપાસ કરી અને તેની બારીક તપાસ કરી અને આવી વિશ્લેષણ અને ચકાસણી પર વિદ્વાન સેશન્સ જજ સાથે સહમત થઈને તેનું તારણ નોંધ્યું અને અપીલોના

સમર્થનમાં ઉઠાવવામાં આવેલી ચોક્કસ દલીલને કારણે અમે હકીકતમાં પુરાવાની તપાસ કરી કે જેના પર વિશ્વાસ રાખવામાં આવ્યો હતો અને જે ચાર્જમાં ફેરફાર અને સજામાં ઘટાડો કરવાની ખાતરી આપે છે તેમ કહેવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ અમને ડર છે કે રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રી પર તેની સાથે કોઈ સંમતિ હોઈ શકે નહીં.

એ નોંધવું જોઈએ કે સેશન્સ ટ્રાયલમાં કુલ ૧૪ આરોપીઓ હતા જેમને સેશન્સ ૪૪, સીતામઢી દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા અને ૧૪ માંથી ૬ આરોપીઓએ હાઈકોર્ટમાં અપીલ કરી હતી જે ફગાવી દેવામાં આવી છે. નોંધપાત્ર રીતે, જોકે હાઈકોર્ટમાં અપીલ પેન્ડિંગ હતી તે દરમિયાન અપીલકર્તા નં. ૨ સિયારામ સાહની અને અપીલકર્તા નં. ૬ લાલન સાહનીનું અવસાન થયું હતું, આમ હાઈકોર્ટમાં અપીલ ઉપરોક્ત અપીલકર્તાઓ સામે રદ થઈ હતી. ઉપરોક્ત બે આરોપી વ્યક્તિઓ અંગે અપીલ રદ થવાની હકીકતનો ઉલ્લેખ હાઈકોર્ટના ચુકાદામાં કરવામાં આવ્યો નથી. અમે, જોકે આવી સમાપ્તિ નોંધવાનું યોગ્ય માનીએ છીએ. એ પણ નોંધવું જોઈએ કે અહીંના અપીલકર્તા નં. ૯ બચ્ચુ સાહનીનું પણ આ કોર્ટ સમક્ષ અપીલ પેન્ડિંગ હતી ત્યારે ૧૪ જુલાઈ ૨૦૦૧ ના રોજ અવસાન થયું હતું.

અપીલકર્તા નં. ૯ સામેની અપીલ પણ આ રીતે રદ થાય છે. પરિણામે અપીલો નિષ્ફળ જાય છે અને ફગાવી દેવામાં આવે છે. અહીંના અપીલકર્તાઓએ બાકીની સજા ભોગવવાની રહેશે.

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.